ASIANTUNTIJALAUSUNTO 28.9.2026

Ympäristövaliokunta
Eduskunta

Asia: **HE 175/2026 vp**

Suomen Omakotiliitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto **HE 175/2026 vp** -esityksestä ympäristövaliokunnalle valtion vuoden 2026 talousarviosta 29.9.2026 pidettävään kuulemistilaisuuteen.

Omakotiliitto on sitoutumaton ja yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, jossa on jäseniä lähes 70 000 (kotitaloutta), noin 230 paikallisessa jäsenyhdistyksessä. Omakotiliitto edustaa pientalo- ja vapaa-ajanasukkaita ja on alan ainoa valtakunnallinen edunvalvoja. Suomessa on lähes 1,1 miljoonaa omakotitaloa ja noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa. Omakotitaloissa asuu lähes 2,7 miljoonaa ihmistä ja vapaa-asuntoja käyttää puolestaan noin 2,5 miljoonaa ihmistä.

Omakotiliitto tarjoaa jäsenilleen monipuolisia palveluita, neuvontaa (kuten rakentaminen, energia-asiat, lakineuvonta, pihaneuvonta) sekä tietoa asumiseen liittyvästä lainsäädännöstä.

Omakotiliitto lausuu asiaan asumisen ja pientalo- ja vapaa-ajan asumisen näkökulmista.

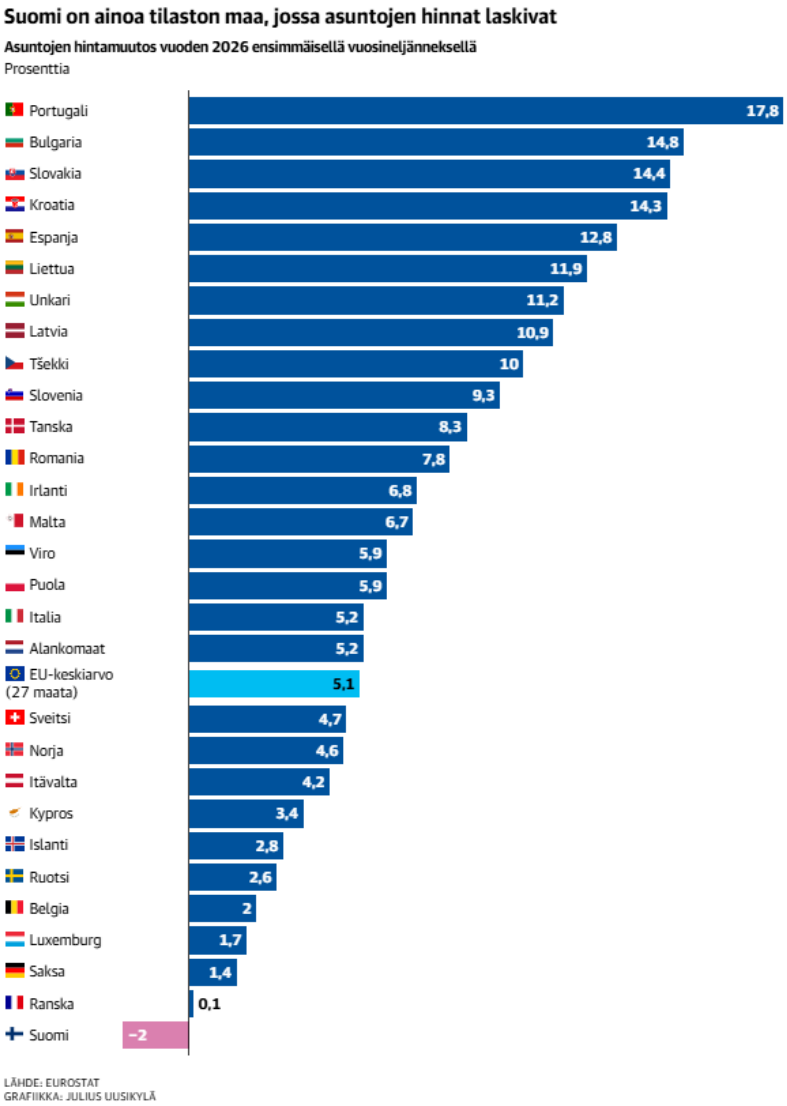
1 Yleistä

Omakotiliitto pitää hyvänä, että Suomen talouden kasvu on lähtenyt käyntiin, joka osaltaan tukee luottamusta ja näkymiä kotitalouksien tilanteeseen. Hintojen nousu vaikuttaa erityisesti pientaloasukkaisiin, sillä energian hinnat ovat kohonneet reilusti inflaatiota korkeammalle, varsinkin sähkön ja öljyn hintojen noustua paljon.

Vaikka kotitalouksia tuetaan yleisillä veronkevennyksillä, helpotettaisiin liikkumisen kustannuksia ja tarjotaan kannusteita talojen kunnossapitoon, esitys jättää pientalojen energiasiirtymän pitkälti kotitalouksien omalle vastuulle. Omakotiliitto toteaa, että kotitalousvähennyksen rinnalla tulisi asuinrakennusten energiatehokkuusavustuksia kohdentaa myös omakoti- ja paritaloihin. Suomeen tarvitaan suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen ilmastotavoitteiden saavuttamista tukeva Pientalojen energia-avustusohjelma energiatehokkuuden, lämmitysratkaisujen uudistamisen, energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden hajautetuksi vahvistamiseksi.

Omakotiliitto kannustaa siihen, että valtiontalouden valmistelussa vahvistetaan asumisvaikutusten arviointia. Budjettiratkaisut vaikuttavat merkittävästi asumisen kustannuksiin muun muassa energian, liikenteen, verotuksen, vesihuollon ja rakentamisen kautta, mutta vaikutukset omistusasujiin jäävät usein tarkastelematta. Talousarvioesityksessä ei ole nähtävissä toimenpiteitä, jotka suoraan alentaisivat kansalaisten asumiskustannuksia. Myös sähkön osalta tarvittaisiin toimia esimerkiksi kotitalouksien maksaman sähköveron alentamiseksi.

Omakotiliitto huomauttaa, että talouskasvun, investointien ja alueiden elinvoiman vahvistamisen keskeisenä mahdollistajana on asuminen. Kotitalouksien tärkeimmän varallisuuserän eli oman kodin arvon säilyminen on ollut Suomessa erityisen heikossa asemassa verrattuna Euroopan muihin maihin. Suomessa asuntojen hinnat ovat jatkaneet laskua. Asuntovarallisuuden arvon heikkeneminen vaikuttaa paitsi kotitalouksien talouteen ja investointihalukkuuteen, mutta myös alueiden elinvoimaan.

Kuva 1. Eurostat tilasto asuntojen hintojen kehityksestä.

Omakotiliitto muistuttaa, että pientaloasukkaiden kotitaloudet ovat osa kansallista huoltovarmuutta. Pientalojen energiatehokkuus, hajautettu energiantuotanto, energian varastointi ja häiriötilanteisiin varautuminen vahvistavat samalla koko yhteiskunnan kriisinkestävyyttä.

2 Yksityiskohtaisia huomioita ja ehdotuksia

2.1 Verovähennyksiin liittyviä tarpeita ja ehdotuksia

Omakotiliitto pitää hyvänä, että kotitalousvähennystä korotettiin ja öljylämmityksestä luopumisen korotettu tuki jatkuu. Omakotiliitto esittää lisähuomioina:

1. Hallitusohjelman mukaan kotitalousvähennystä tulee kehittää vauhdittamaan ilmastotavoitteiden saavuttamista.
   Energiatehokkuutta parantavat remontit tulisi lisätä samaan korotettuun vähennysluokkaan kuin öljylämmityksestä luopuminen. Näin voidaan kannustaa koteja energiatehokkuuden parantamiseen ja ilmastopäästöjen vähentämiseen esimerkiksi lisäämällä lämpöeristystä, asentamalla ilmalämpöpumppu sähkölämmitteisen talon lisälämmitysmuodoksi, tai vaihtamalla ikkunat ja ovet.

2. Kotona asumisen tukemiseksi tulee korottaa kotiin ostettavien hoiva- ja siivouspalveluiden vähennysoikeutta, jotta esimerkiksi ikäihmiset ja lapsiperheet voivat hankkia apua kotiin.
3. Omavastuuosuudet kotitalousvähennyksestä tulee poistaa, jolloin se on tehokkaammin käytettävissä myös pienituloisille. Nyt 150 euron omavastuu voi estää kotityön ostamisen esimerkiksi, jos kyseessä olisi kertaluonteinen työn, jota muuten ei ostettaisi.
4. Kotitalousvähennyksen osalta kannetaan sen uudistamista, jolloin esimerkiksi voitaisiin muuttaa se tulonsaajakohtaisesta kotitalouskohtaiseksi ja nostaa vähennyksen enimmäismäärä riittäväksi, esimerkiksi 8 000 euroon per kotitalous.
   Toimet vauhdittavat työllistymistä niin remontoinnin kuin hoivapalveluiden sektoreilla sekä lisäävät työstä ja materiaaleista saatavia verotuloja.

Verotukseen liittyen Omakotiliitto esittää myös, että tulisi ryhtyä toimenpiteisiin ja kehittää uusi asuntolainan korkovähennys, joka vähentäisi korkovaihteluiden aiheuttamaa epävarmuutta kotitalouksille.

2.2 Kohdennetut avustukset välttämättömiin parannuksiin

Omakotiliitto pitää myönteisenä asuinrakennusten energiatehokkuuden edistämiseen varattua merkittävää 50 miljoonan euron määrärahaa. Avustuksen jatkovalmistelussa tulee kuitenkin varmistaa, että myös omakoti- ja paritalot ovat tosiasiallisesti tuen piirissä, jotta tuet kohdistu vain asunto-osakeyhtiöihin.

Tulevan EU:n sosiaalisen ilmastorahaston osalta Omakotiliitto pitää tärkeänä, että tukia tullaan kohdentamaan aidosti haavoittuvassa asemassa oleviin. Tällä hetkellä nämä energia-avustukset olisivat Sosiaalisen ilmastorahaston suunnitelman mukaan kohdentumassa vain taloyhtiöihin. Omakotiliitto esittää tähän muutosta, sillä myös omakotitaloasukkaissa on haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Energiaremontteja voi tukea myös korkokattotuen ja valtiotakauksen muodossa.

Väestön ikääntyessä on myös tärkeä huolehtia ikäihmisten ja vammaisten korjausavustuksien riittävästä tasosta, jotta kotona asumisen on aito vaihtoehto. Korjausavustukset ja esteettömyyttä parantavat toimenpiteet tukevat ikääntyneiden mahdollisuuksia asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään ja vähentävät julkisen sektorin kustannuksia pitkällä aikavälillä.

2.3 Asumisneuvontaa kaikille asukkaille

Omakotiliitto pitää tärkeänä, että asumisneuvontaan kohdennetaan avustuksia. Energiajärjestelmien, korjausrakentamisen ja uuden rakennuslain muutosten vuoksi kotitalouksien neuvonnan tarve kasvaa. Neuvontaa tarvitaan vahvemmin esimerkiksi energiatehokkuusparannusten suunnitteluun ja toimeenpanoon. Asumisneuvonta on merkittävä asia erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville kotitalouksille. Omakotiliitto muistuttaa, että talousarviossa on tärkeää varautua täysimääräisesti EU:n sosiaalisen ilmastorahaston hyödyntämiseen suomalaisten kotitalouksien asumisen tukemiseksi niin neuvonnan kuin energia-avustusten osalta. On myös tärkeää tunnistaa monipuolinen neuvontakenttä ja järjestöjen merkittävä rooli neuvonnassa, ja varata ympäristöministeriön talousarviossa siihen riittävästi taloudellisia resursseja.

2.4 Vauhditetaan pientalorakentamista ja korjaamista

Perustuslain 19 § mukaan julkisen tahon tehtävänä on tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Omakotiliitto katsoo, että hallituksen tulisi edistää ja valmistella omistusasumisen ja pientalorakentamisen rahoitusratkaisuja, jotka helpottavat erityisesti ensiasunnon hankintaa sekä energiatehokkaan pientalokannan uudistamista. ASP-järjestelmän suunnitellut muutokset ovat kannatettavia, mutta ne ovat suunnattu vain ensiasunnon ostajille.

Omakotiliitto näkee mahdollisuuden vauhdittaa talokannan uudistumista sekä mahdollistaa talojen elinkaaren pidentämisen, jotka ovat myös uuden rakentamislain mukaista toimintaa. Remonttien ja rakentamisen vauhdittaminen tuo verotuloja sekä työstä että materiaaleista. Omakotiliitto muistuttaa myös uudisrakentamisen merkittävistä työllisyysvaikutuksista. Esimerkiksi yhden omakotitalon rakentaminen työllistää lähes viisi henkilötyövuotta. Rakennustutkimus RTS:n mukaan omakotirakentamisen kustannuksista on yli 40 % on veroja, veronluonteisia maksuja tai palvelumaksuja. Jos omakotitalon keskihinta on noin 400 000 euroa, yhteiskunnalle voi kertyä tuloja yhdestä omakotitalosta reilut 160 000 euroa. (https://pientaloteollisuus.fi/tietoa-toimialasta/tutkittua-tietoa/yhteiskunnalliset-vaikutukset/)

Vuonna 2026 rakennettiin noin 3700 omakotitaloa, joten esimerkiksi tuplaamalla omakotitalorakentamisen määrä, nousisi verokertymäkin merkittävästi.

2.5 Energian hinta ja saatavuus

Omakotiliitto muistuttaa, että kotitalouksille on oltava saatavilla riittävästi kohtuuhintaista energiaa sääoloista riippumatta. Kotitalouksien sähköveron ja arvonlisäveron määrää tulisi alentaa.

Erityisenä seikkana Omakotiliitto tuo esille vahvan kansallisen koordinaatiotarpeen Suomeen suunniteltujen datakeskusinvestointien hallitsemiseksi. Suomeen tarvitaan strategia, joka sisältää suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen kehittämisen sekä lainsäädännön, jossa huolehditaan, että kotitaloudet eivät joudu näiden investointien maksajiksi.

Lisäksi Omakotiliitto esittää arvioitavaksi energiaverojen ja muiden kustannusten vaikutuksia eri lämmitysmuodoille (sähkö, öljy, pelletti, maalämpö) erikseen pientalojen ja vapaa-ajan asuntojen näkökulmasta. Valtiovallan on ennakoivasti huolehdittava, ettei esimerkiksi sähkön tai fossiilittoman lämmitysöljyn kustannus kotitalouksille nouse muuttuvan ensi vuonna muuttuvan päästökaupan nousun vuoksi. Tässä öljylämmityksestä luopumisen tukeminen on yksi vaihtoehto, mutta on tunnistettava, että kaikki kotitaloudet eivät voi hyödyntää näitä tukimuotoja, ja riskinä on erityisesti haavoittuvat matalatuloiset kotitaloudet, jotka asuvat öljylämmitteisessä talossa.

2.6 Kiinteistövero

Omakotiliitto pitää tärkeänä, ettei kuntatalouden kiristyminen johda kiinteistöverotuksen kiristymiseen. Kiinteistövero kohdistuu suoraan omakoti- ja vapaa-ajan asuntojen omistajiin, joihin kohdistuu jo ennestään merkittäviä asumisen kustannuksia, kuten energia-, korjaus- ja rahoituskuluja. Omakotiliitto katsoo, että valtion tulee seurata kuntatalouden kehitystä siten, ettei kuntien rahoituspohjan heikentyminen johda laajasti kiinteistöverojen korotuksiin. Kiinteistövero on asumisen pakollinen kustannus, jota kotitalous ei voi välttää tai vähentää kulutustaan sopeuttamalla.

2.7 Vesihuolto ja asumisen turvallisuus

Omakotiliitto pitää tärkeänä, että talousarviossa on panostuksia vesihuoltoon, tulvariskien hallintaan, kuivuusriskeihin sekä vesiturvallisuuteen. Asukkaiden näkökulmasta on tärkeä reagoida ennakoivasti vesihuoltoverkostojen korjausvelkaan, haja-asutusalueiden talousvesikysymyksiin, jätevesijärjestelmien toimivuuteen sekä tulva- ja kuivuusriskeihin.

2.8 Liikenne

Omakotiliitto muistuttaa, että suuri osa omakotitaloista ja vapaa-ajan asunnoista sijaitsee haja-asutusalueilla, joissa yksityistiet ovat asumisen elinehto. Yksityisteiden kunnossapito on yksi edellytys koko maan asuttavuudelle, samalla kun valtakunnallisen liikenneverkoston ylläpito mahdollistaa asumisen koko Suomessa, joka on myös valtion tavoitteena.

2.9 Vapaa-ajan asuminen

Omakotiliitto muistuttaa, että vapaa-ajan asumisella on Suomessa merkittävä rooli. Asukkaille on merkityksellisiä esimerkiksi kyläkauppatuki, maaseudun palveluiden säilyminen sekä infra kuten tiet ja sähköverkot.

3 Yhteenveto

Omakotiliitto painottaa, että asumiskustannusten nousukehitys on saatava katkeamaan ja asumisvaikutusten arviointia tulee vahvistaa. Pientalojen energiatehokkuuden parantamiseksi tulee kehittää energiatehokkuusohjelma, lisäksi omakotitalot tulee sisällyttää energia-avustusten saajajoukkoon taloyhtiöiden rinnalla. Pientaloasukkaiden kotitaloudet on tunnistettava vahvemmin osaksi kansallista huoltovarmuutta ja varautumista, ja asuminen tulisi ottaa vahvemmin mukaan myös erilaisiin investointiohjelmiin sekä Itä-Suomen erityisaluekokeiluun. Myös ikääntyvien kotona asumista ja asumisen korjausinvestointeja on tuettava pitkäjänteisesti. Esimerkiksi Omakotiliiton kehittämä omakotitalkkaritoiminta on yksi toimintamalli, jota kautta voidaan myös edistää työllisyyttä.

Lopuksi Omakotiliitto muistuttaa, että taitava kiinteistönpito sekä kansalaisten asumisosaamisen ja asumistaitojen vahvistaminen ovat maamme laajan kansallisvarallisuuden turvaamisen kannalta jatkossa täysin strategisessa roolissa. Siksi myös asumisen koulutus, neuvonta ja tietotaidon vahvistaminen tulee pitää ministeriörajoista riippumatta vahvasti mukana, kun maamme tulevaisuuden talous- ja toimintalinjauksista päätetään

Omakotiliitto jatkaa mielellään yhteistyötä aiheessa.

Kunnioittavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Marju Silander
toiminnanjohtaja

Jukka Malila
puheenjohtaja